Επιβάτης στο “Κοσιούσκο”

του Αντώνη Βενέτη

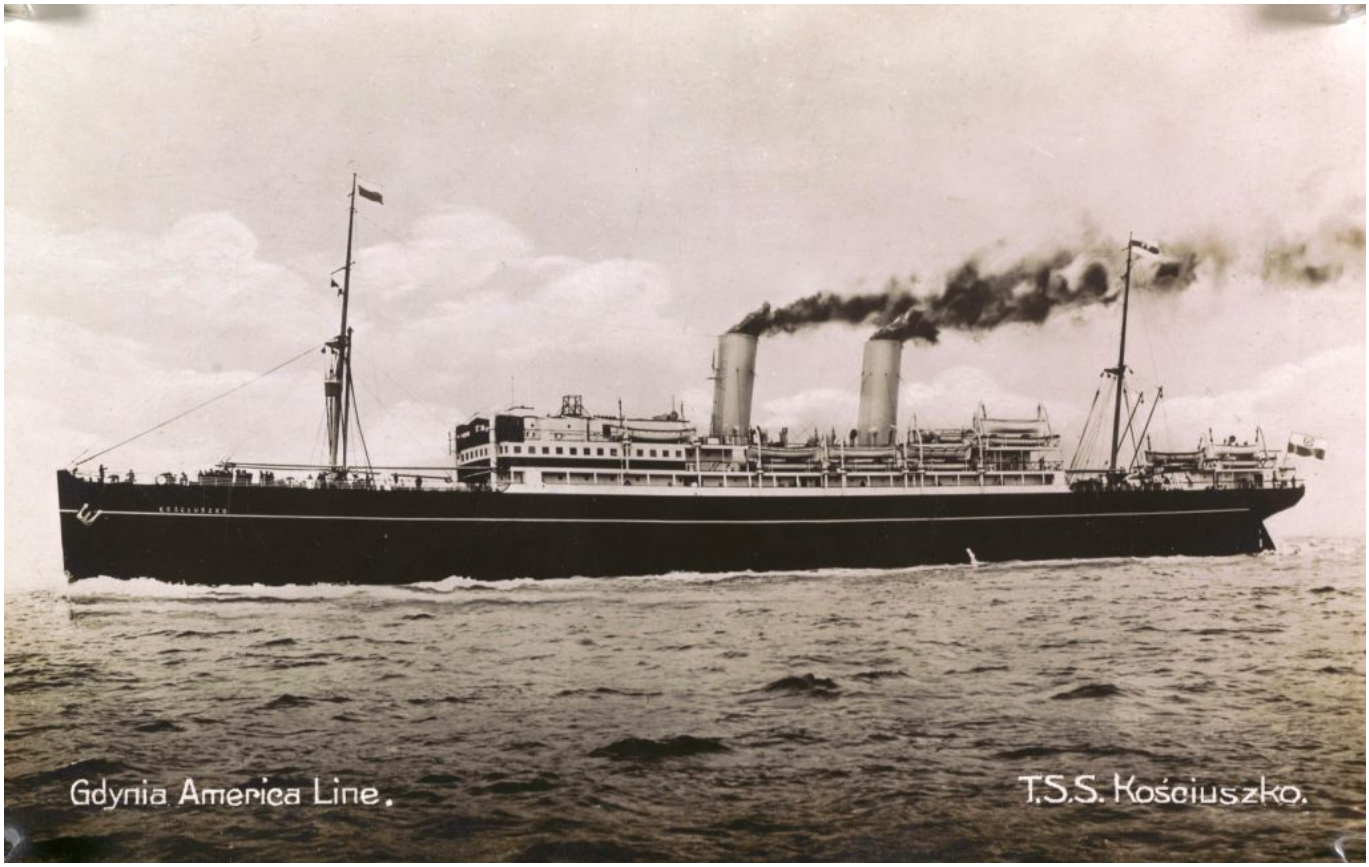

Γεννήθηκα στο ακριτικό χωριό Λιά της Μουργκάνας το 1944. Το Νοέμβριο του 1947 οι αντάρτες του ΔΣΕ κατέλαβαν τα χωριά της Μουργκάνας.
Οταν η Μουρκάνα έπεσε στον εθνικό στρατό το Σεπτέμβριο του 1948 οι αντάρτες μετέφεραν συλλήβδην τους πληθυσμούς της Μουργκάνας στη γειτονική Αλβανία. Μετά την πτώση του Γράμμου το 1949, τους μετέφεραν με πολωνικό πλοίο στην Πολωνία και από εκεί στην Ουγγαρία. Επέστρεψα στην Ελλάδα τον Φεβρουάριο του 1954.

Το πολωνικό φορτηγό πλοίο «Κοσιούσκο» τον Νοέμβριο του 1949 μετέφερε περί τους 3.000 Έλληνες, στην πλειονότητά τους ομήρους των κομμουνιστών, που τους έσερναν μαζί τους σαν «λάφυρα» «του απελευθερωτικού» τους αγώνα στις λεγόμενες Λαϊκές Δημοκρατίες.
Οι περισσότεροι απ’ αυτούς ήταν από τις παραμεθόριες περιοχές των Νομών Θεσπρωτίας (χωριά

Λιά, Βαβούρι, Τσαμαντάς, Λιντίσδα, Λίστα), Ιωαννίνων και Καστοριάς. Η διαδρομή ήταν από την Σκόδρα, όπου τους είχαν μεταφέρει, βίαια και παρά την θέλησή τους, από τα χωριά τους, στο Δυρράχιο με φορτηγά, περίπου 80 χλμ.

Επιβίβαση στο πολωνικό φορτηγό «Κοσιούσκο», κατεύθυνση δυτικά, κάτω από την Σικελία, πέρασε νύχτα το Γιβραλτάρ, μπήκε στον Ατλαντικό Ωκεανό, έστριψε δεξιά, ανηφόρισε τον Βισκαϊκό Κόλπο, πέρασε τα στενά της Μάγχης και από τη Βόρεια Θάλασσα κατευθύνθηκε ανατολικά στη Βαλτική, για να καταλήξει στο λιμάνι αποβίβασης, που δεν ήταν άλλο από τη γερμανική πόλη Ντάντσιχ, η οποία μεταπολεμικά είχε προσαρτηθεί στην Πολωνία και έφερε το όνομα Γκντάνσκ.

Από το Γκντάνσκ, οι περισσότεροι επιβάτες του «Κοσιούσκο» διέσχισαν την Πολωνία και την Τσεχοσλοβακία με τρένα για να καταλήξουν στην Ουγγαρία. Ολα αυτά τον Νοέμβριο του 1949.

Αφηγείται η μητέρα μου Ξανθούλα Βενέτη – Μπαρτζώκη: «Τέλη Νοεμβρίου του 1947 μάθαμαν ότι οι αντάρτες κατεβαίνουν από το Πωγώνι στην Μουργκάνα… Ο άντρας μου ο Νικόλας έλειπε από το καλοκαίρι, είχε πάει στη Σχολή της Βελάς για να γίνει παπάς. Ο Αντώνης μου ήταν 3-4 ετών και η Βάσω μου 11-12 ετών. Οι περισσότεροι άνδρες του χωριού φύγανε για το Φιλιάτι… Δυό – τρεις μέρες μετά ήρθαν οι αντάρτες στο σπίτι για κατάσχεση. Μου πήραν μια ραπτομηχανή, 60 οκάδες καλαμπόκι και μια βελέντζα. Τους είπα, έχω αδελφό αντάρτη, τον Χρήστο Μπαρτζώκη… Την άλλη μέρα μου γύρισαν το καλαμπόκι με τη βελέντζα.

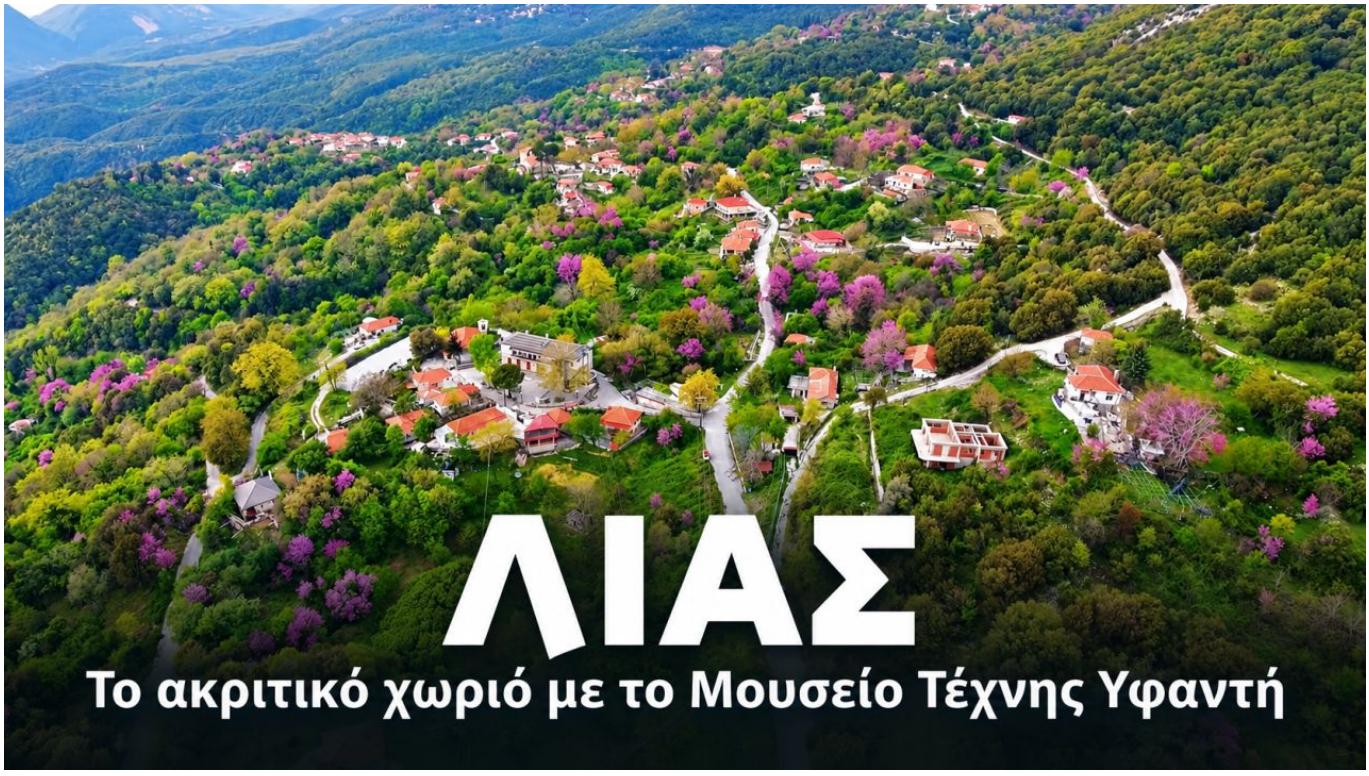

Το χωριό Λιάς της επαρχίας Φιλιατών

Αμέσως σχεδόν άρχισαν επιστρατεύσεις κοριτσιών. Στην αρχή επιστράτευσαν άγαμα κορίτσια, θυμάμαι την εξαδέλφη μου Αθηνά Φονέγια, σκοτώθηκε στην Μεγάλη Ράχη, Μηλιά Στράτη, την ανεψιά μου Ελευθερία Βενέτη, Σταυρούλα Τσίγκου, Χρυσούλα Γκατζογιάννη… όλους τους χωριανούς άντρες και γυναίκες αμέσως τους έβαλαν σε "υπηρεσία".

Εμένα στους φούρνους και στη μεταφορά τραυματιών. Κουβαλούσαμε τραυματισμένους αντάρτες από το Τσαρακλιμάνι μέχρι το Βαβούρι και τον Τσαμαντά. Ώρες ολόκληρες, ο φόβος και ο τρόμος φώλιασαν στις ψυχές μας. Τι θα απογίνουμε; Αν έλεγες μια κουβέντα παραπάνω μπορούσε να θεωρηθεί προπαγάνδα και να σε εκτελέσουν. Σκότωσαν πολλές γυναίκες από τα χωριά της Μουργκάνας αλλά και άνδρες ακόμα και νεαρά παιδιά».

Ετσι, ενδεικτικά, ο πρόεδρος της γειτονικής κοινότητας της Κωστάνας (Μηλέα) Γιώργος Σόρογκας, η γυναίκα του Στασινή Μπέλλου και ο μοναδικός γιος του Στέφανος εκτελούνται από τους αντάρτες σαν «εχθροί του λαού». Η μνηστή του Στέφανου Σόρογκα, Ολγα Μπαρτζώκη, πρώτη εξαδέλφη της μητέρας μου επιστρατεύεται από τους αντάρτες και σκοτώνεται από νάρκη στις πολύνεκρες μάχες της δύσβατης και δυσπρόσιτης Μουργκάνας το 1948. Η μητέρα μου θυμόταν τις τελευταίες στιγμές της εξαδέλφης της.
– Νερό Ξάνθω..
Υστερα ξεψύχησε από ακατάσχετη αιμορραγία…

Ο Αντώνης Βενέτης με την μητέρα του Ξάνθω και την αδερφή του Βάσω.

Συνεχίζει την αφήγησή της η μητέρα μου: «Λίγο πριν του Σταυρού (14-9-1948) μας είπαν με τα όπλα μπροστά «Διαταγή. Θα σας πάμε στην Αλβανία… περάσαμε τα σύνορα τη νύχτα και βρεθήκαμε στην Αλβανία… Μας έβλεπαν οι Βορειοηπειρώτες και μας έλεγαν κρυφά από τους αντάρτες «Πού πάτε, μωρέ φιδοφαωμένοι;». Τελικά μας μετέφεραν στην Σκόδρα. Εκεί μέναμε σε καζέρνες, ιταλικούς στρατώνες. Πείνα και ψείρα.

«Επεσε ο Γράμμος. Ηταν Αύγουστος του 1949. Μας πήγαν στο Δυρράχιο, μας έμπασαν σ' ένα

φορτηγό πολωνικό πλοίο, μας στοίβαξαν στ' αμπάρια του πλοίου. Βρώμα και δυσωδία, εμετός και ζάλη. Κάναμε 12 μερόνυχτα να φτάσουμε στην Πολωνία».
Οταν περνούσαμε από το Γιβραλτάρ ο μπαλωματής Σωτηρέλης Βενέτης από τους ελάχιστους που γνώριζαν τι είναι το Γιβραλτάρ, διέδωσε ότι θα κάνουν νηοψία οι Αγγλοι στο πλοίο και έτσι θα μας γύριζαν στην Ελλάδα.
Αυτό εθεωρήθη από την ελληνική κομματική ηγεσία του πλοίου «ως δάκτυλος της αντίδρασης» και ο αφελής συγχωριανός μας όταν φτάσαμε τελικά στην Ουγγαρία, παρέμεινε χωρίς δίκη, φυλακή για 4 χρόνια!

Και κάπως έτσι από τα βουνά της Ηπείρου βρεθήκαμε στους κάμπους της Ουγγαρίας.
Μια μέρα, κάπου στην Ουγγαρία, οι αντάρτες αποσπούν βίαια τη μεγαλύτερη αδελφή μου, 13-14 ετών, για να την πάνε σε τεχνική σχολή να γίνει τορναδόρισσα. Η μητέρα μου αντιστέκεται, η αδελφή μου γούργιαζε, προστρέχει η νύφη της μητέρας μου, η θειάκω Αγγέλω Μπαρτζώκη, δέχεται τόσο ισχυρό λάκτισμα από τους αντάρτες, που έμεινε νοσηλευόμενη σε νοσοκομείο 15 ημέρες.
Σε 5-6 μήνες η αδελφή μου το έσκασε και ήρθε μαζί με άλλες κοπέλες στο χωριό Μπελογιάννης, όπου μας είχαν μεταφέρει.

Διηγείται η μητέρα μου:
Με κάλεσαν στο κομματικό γραφείο.
– Γιατί έφυγε η κόρη σου;
– Ρωτήστε την ίδια.
– Πώς θα ζήσει;
– Θα μου στέλνει ο άντρας μου λεφτά από την Ελλάδα.

Δεν μας έδωσαν ούτε κρεβάτι ούτε δουλειά για τη Βάσω. Μου έστελνε λεφτά ο άντρας μου από την Ελλάδα και έτσι πορευόμασταν. Εγώ δούλευα στις οικοδομές σε μια καινούργια πόλη, το Σταλινβάρος».
Θυμάμαι ακόμα την απίστευτη χοντροκομμένη προπαγάνδα της κομματικής ηγεσίας του Κ.Κ, τον πετροπόλεμο Ελληνόπουλων και Σλαβομακεδόνων στο γνωστό χωριό Μπελογιάννης και την λαχτάρα που είχαμε να επιστρέψουμε στην Ελλάδα για να γνωρίσουμε τον πατέρα μας. Ακόμα θυμάμαι και τα τραγούδια:

«Αχ, Μόσχα εσύ
για σένα χτυπά με χαρά
του λαού η καρδιά»,
ή
«Επάνω σε ψηλό βουνό
θα στήσουμε ένα αλώνι
να βάλουμε τον βασιλιά
σαμάρια να μπαλώνει».

Ενα ακόμα περιστατικό που μου εντυπώθηκε στη μνήμη ήταν όταν με την μητέρα μου, κρυφά από την κομματική ηγεσία του χωριού Μπελογιάννης, μαζί με άλλες γυναίκες και με οδηγό τον ψάλτη του χωριού μας Πέτρο Παπανικόλα επιβιβαστήκαμε σε μια μαούνα στον Δούναβη για να εκκλησιαστούμε και να μεταλάβουμε σ' έναν ορθόδοξο ναό, σερβικού χωριού, δυο-τρεις ώρες απόσταση από το Μπελογιάννης.

Ακόμα θυμάμαι τις φωταψίες από τα κεριά της ορθόδοξης εκκλησίας και τα εκφραστικά πρόσωπα των Σέρβων χωρικών που μας παρατηρούσαν γεμάτα συμπάθεια αλλά και περιέργεια…
Τότε πέθανε και η νονά μου Χρυσούλα Μπόκα που τα παιδιά της, από δεκαετίες είχαν εγκατασταθεί στην Αμερική.

Μέχρι και μαζική διαδήλωση Ελλήνων ομήρων έγινε στο ουγγρικό Κοινοβούλιο τον Νοέμβριο του 1953 για να εκφράσουν οι όμηροι των ανταρτών – κομμουνιστών την επιθυμία τους να επιστρέψουν στην Ελλάδα.
Επιστρέψαμε στην Ελλάδα τον Φεβρουάριο του 1954, όταν μετά τον θάνατο του Στάλιν, τον Μάρτιο του 1953 απομακρύνθηκε από την πρωθυπουργία ο ημιπαράφρων γενικός γραμματέας του ΚΚ Ουγγαρίας Ματίας Ράκοζι και ανέλαβε πρωθυπουργός ο μετριοπαθής Ιμρε Νάγκι. Το σύνολο των ομήρων που επέστρεψε στην Ελλάδα ήταν περίπου 1.300 άτομα.

Στον μεθοριακό σταθμό, στα σύνορα Ουγγαρίας – Αυστρίας, 21-2-1954, μας ανέμενε εκ μέρους της Ελληνικής κυβέρνησης ο πρόωρα χαμένος συγγραφέας, που υπηρετούσε ως γραμματέας στην ελληνική πρεσβεία, Ρόδης Ρούφος – Κανακάρης, συνοδευόμενος από τη νεαρή γυναίκα του Αριέτα, το γένος Σκαναβή, της μεγάλης χιώτικης οικογένειας της Νότιας Ρωσίας. Ο μικρότερος εξάδελφός μου Γιάννης Στράτης, χρόνια εγκατεστημένος στην Αμερική, θυμάται την ανακούφιση των ομήρων των ανταρτών, όταν περάσαμε στην Αυστρία, και ξέσπασαν σε θυελλώδη χειροκροτήματα, βέβαιοι πλέον ότι τελικός προορισμός είναι η Ελλάδα.

Φθάνοντας στην Ηγουμενίτσα, μια ηλικιωμένη γυναίκα του χωριού μας, Λειάς Φιλιατών, συγκινημένη που επέστρεφε στην Ελλάδα έπειτα από ομηρεία έξι χρόνων, ζητωκραύγαζε ενθουσιασμένη υπέρ του τότε πρωθυπουργού Αλέξανδρου Παπάγου. Μπέρδευε όμως το Παπάγος με το Παπαγάλος.
– Ζήτω ο Παπαγάλος!

Ολοκληρώνοντας το μικρό αυτό αφήγημα, θα ήθελα ν' αποτίσω έναν μικρό φόρο τιμής σ' αυτές τις γυναίκες της Μουργκάνας, οι οποίες, σε ξένους τόπους, χωρίς τους άντρες τους, υπέμειναν σιωπηλά, καρτερικά την τύχη τους, με μια ήρεμη αλλά σταθερή αξιοπρέπεια και όταν γυρίζουν στην Ελλάδα δεν κραυγάζουν, δεν κατεβαίνουν στους δρόμους, δεν υψώνουν τις γροθιές τους όλο μίσος για κάποιους άλλους, ακόμα και γι' αυτούς που τις απέσπασαν βίαια από τον τόπο τους και από τα σπίτια τους.

Αντώνης Ν. Βενέτης,
Μοναστηράκι Δωρίδος, 25 Νοεμβρίου 2023

Η ιστορία του Κώστα

Για το βιβλίο του Κωνσταντίνου Γκάνια «Κώστας: Η ιστορία μου», που κυκλοφορεί από τις Εναλλακτικές Εκδόσεις

Ο συγγραφέας της μαρτυρίας Κώστας, η ιστορία μου, δεν είχε διατελέσει ούτε πολιτικό ούτε στρατιωτικό στέλεχος κάποιας από τις αντίπαλες παρατάξεις του εμφυλίου πολέμου και, κατά συνέπεια, ο αναγνώστης του βιβλίου του δεν θα μπορούσε να περιμένει σημαντικές αποκαλύψεις που θα διαφώτιζαν περισσότερο τα ιστορικά γεγονότα της δεκαετίας 1940-1950, στα οποία κυρίως αναφέρεται. Ηταν όμως ο Κώστας Γκάνιας ένα από τα παιδιά που μεταφέρθηκαν από τους αντάρτες στις λεγόμενες σοσιαλιστικές χώρες παρά την θέλησή τους και παρέμεινε εκεί, συγκεκριμένα στο χωριό Μπελογιάννης της Ουγγαρίας, μέχρι να τους επιτραπεί η επιστροφή τους στην Ελλάδα.

Καθώς μάλιστα ζούσε προηγουμένως σε ανταρτοκρατούμενη περιοχή, στο χωριό Βαβούρι της Θεσπρωτίας, βίωσε έντονα μερικά γεγονότα του ανταρτοπόλεμου και κάποια από αυτά έμειναν χαραγμένα στη μνήμη του, όπως η αναίτια εκτέλεση τριών συγχωριανών του, που παρακολούθησε

από τόσο κοντά ώστε τα μυαλά του ενός από αυτούς, ενός δεκαοχτάχρονου, πετάχτηκαν επάνω στο πουκάμισό του και αρκετούς μήνες μετά ένιωθε εφιάλτες τη νύχτα.

Παρότι βίωσε σκληρά γεγονότα τόσο κατά την περίοδο του εμφυλίου όσο και κατά την περίοδο της αναγκαστικής υπερορίας του, εντούτοις ο συγγραφέας δεν τα αφηγείται με πάθος και αυτό εν μέρει μόνο οφείλεται στη μεγάλη χρονική απόσταση που μεσολαβεί μεταξύ των γεγονότων και της καταγραφής τους. Αυτή η νηφάλια και αποστασιοποιημένη εξιστόρηση των γεγονότων πρέπει να αποδοθεί κυρίως στην πρόθεση και το ήθος του συγγραφέα, ο οποίος δεν επιδιώκει να γράψει ένα κείμενο που θα προορίζεται για πολιτική εκμετάλλευση ή καταγγελία, αλλά απλώς να καταγράψει τα δεινά του ίδιου και των άλλων ομοιοπαθών του.

Γιατί η ιστορία του Κώστα είναι βέβαια προσωπική, αλλά δεν είναι και μοναδική. Τα ίδια βιώματα εν πολλοίς είχαν χιλιάδες άλλα παιδιά που μεταφέρθηκαν βίαια σε χώρες του λεγόμενου υπαρκτού σοσιαλισμού. Επομένως, από αυτή την άποψη η ιστορία του έχει κι ένα γενικότερο ενδιαφέρον και εμπλουτίζει το σχετικό corpus των μαρτυριών.

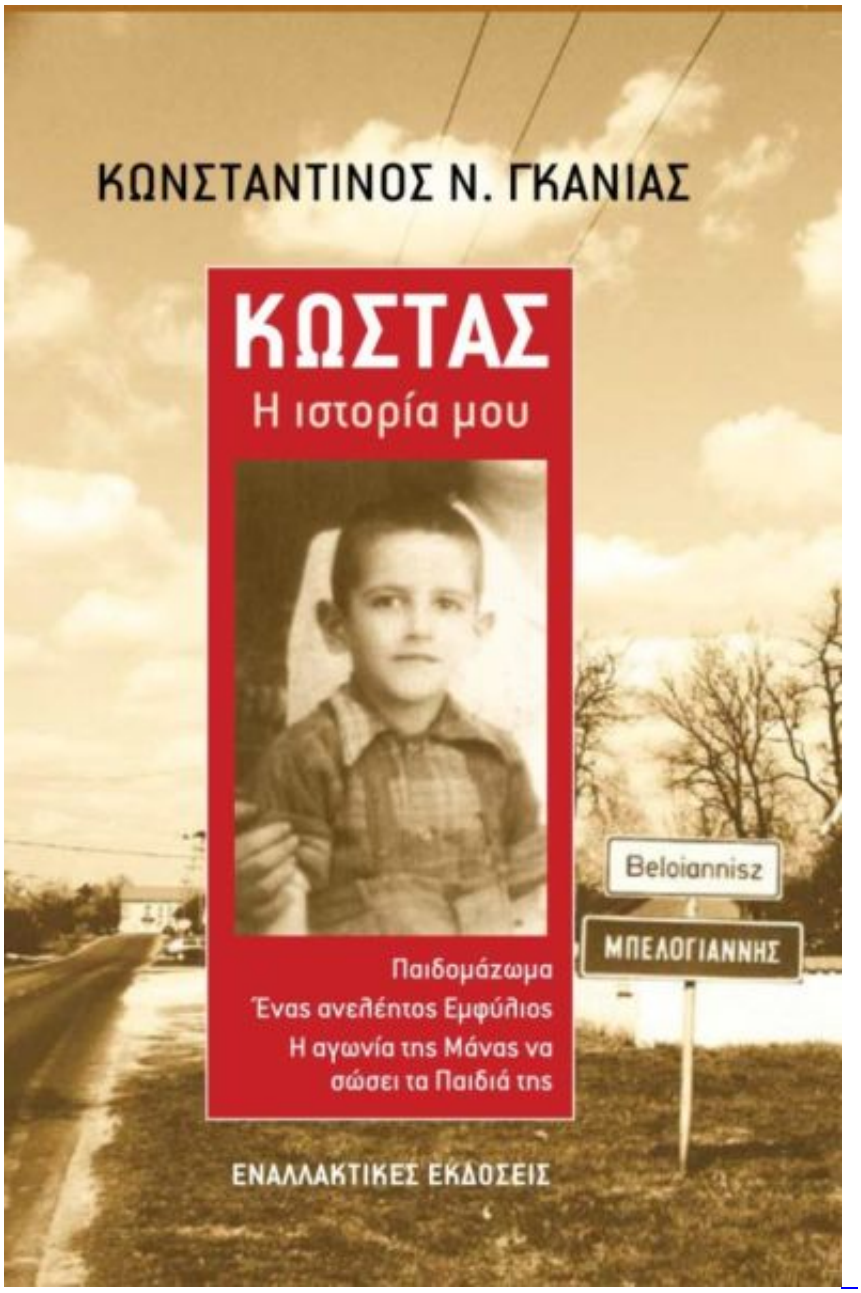

Ο Κωνσταντίνος Γκάνιας γράφει με ψυχική ηρεμία και απλότητα ό,τι έζησε και δεν επιδιώκει να χρησιμοποιήσει τα βιώματά του για να κάνει λογοτεχνία. Υπάρχουν ωστόσο περιστατικά της ιστορίας του που μένουν στην μνήμη του αναγνώστη όταν τελειώσει την ανάγνωση του βιβλίου του, όπως όταν καταγράφει την αφήγηση της μητέρας του, η οποία κατά τη διάρκεια μιας μάχης επιστρατεύθηκε μαζί με άλλες συγχωριανές της να εκτελέσει καθήκοντα τραυματιοφορέα.

Ολη την νύχτα μετέφεραν λαβωμένους σε δύσβατες περιοχές και όταν, εξαντλημένες από την κούραση, κάθισαν επιτέλους να φάνε λίγο ψωμί που είχαν στην τσέπη τους, αυτή κατάλαβε ότι το ψωμί ήταν μαλακό και υγρό. Οταν ξημέρωσε, αντιλήφθηκε ότι είχε μουσκέψει και ζεσταθεί από το αίμα των τραυματιών που είχε μεταφέρει.

Ενδιαφέρον έχει, τέλος, καθώς και κάποια επικαιρότητα, μία σκηνή που αφηγείται ο συγγραφέας από τη ζωή στο χωριό Μπελογιάννης, παρόμοιες της οποίας συνέβησαν, σύμφωνα με άλλες μαρτυρίες, και στο Μπούλκες: Τα Ελληνόπουλα έπαιζαν πετροπόλεμο με τα παιδιά των Σλαβομακεδόνων, υπονομεύοντας έτσι ευθέως και διαψεύδοντας τις θεωρίες της δογματικής Αριστεράς για τις εθνότητες και τα κοινά ταξικά συμφέροντα που ενώνουν τους ανθρώπους διαφορετικών φυλών. «Το παιχνίδι αυτό έδειχνε το μίσος που τρέφαμε η μια ομάδα για την άλλη», γράφει χαρακτηριστικά ο συγγραφέας, κλείνοντας την αναφορά του σε αυτή τη σκηνή.

Το βιβλίο αξίζει να διαβαστεί τόσο για τα προσωπικά βιώματα που καταγράφει ο συγγραφέας όσο και για το ύφος με το οποίο τα εκφράζει και είναι γι' αυτό φυσικό να περιμένει με ενδιαφέρον ο αναγνώστης του και τη συνέχεια, όπου ο Κώστας Γκάνιας εξιστορεί την περιπέτεια της προσαρμογής ενός παιδιού που μεγάλωσε στον Μπελογιάννη στις εντελώς διαφορετικές συνθήκες του «Νέου Κόσμου».

Γ. Α. Λαουρδέκης

Από το οπισθόφυλλο του βιβλίου

Σ' αυτό το βιβλίο εξιστορώ το απάνθισμα των αναμνήσεών μου και τα γεγονότα, όπως διαδραματίστηκαν τον καιρό του Εμφυλίου Πολέμου στο χωριό Βαβούρι της Ηπείρου. Αφηγούμαι την πορεία μας μέχρι την Αλβανία και αργότερα την ζωή μας στο χωριό Μπελογιάννης της Ουγγαρίας.

Οι αναμνήσεις μου δεν είχαν γραφεί για τόσες δεκαετίες από φόβο ή ίσως κι από ντροπή. Πρόθεσή μου ήταν πάντα να τις μοιραστώ. Ηθελα απλά να γράψω ό,τι ήταν κρυμμένο στο πίσω μέρος του μυαλού μου για πολλά χρόνια. Αυτό που ήθελα ήταν να το αποτυπώσω στο χαρτί, αλλά φοβόμουν να πάρω το μολύβι. Επρεπε να προετοιμαστώ ψυχολογικά για να υποβάλω τον εαυτό μου σ' αυτή τη δοκιμασία.

Εκανα την αρχή πολλές φορές, αρκετά χρόνια πριν, για να σταματήσω μετά τη γραφή των κεφαλαίων, μη έχοντας ιδέα πώς να προσεγγίσω το θέμα. Το εγκατέλειπα σαν πολύπλοκο και ιδιαίτερα συναισθηματικό. Αυτά τα αισθήματα ήταν μόνο προσωρινά.

Ηθελα ν' αφήσω πίσω όλη αυτή την εμπειρία, να σβήσει απ' το μυαλό μου και στο τέλος να πεθάνει μαζί μου. Μη με ρωτήσετε «γιατί τώρα;», αλλά χρειάστηκε πολύ κουράγιο, περισσότερο από ό,τι φανταζόμουν για να αρχίσω τη διαδικασία της συγγραφής…

ISBN: 978-960-427-203-7

Στ’ αμπάρια του «Κοσιούσκο»!..

01 Απριλίου 2025.

Στην «Καθημερινή» δημοσιεύθηκε πρόσφατα μια σύντομη κριτική, μάλλον παρουσίαση, της μουσικοθεατρικής παράστασης, αναφερόμενη στο πλοίο «Ματαρόα», το οποίο τον Δεκέμβριο του 1945, με πρωτοβουλία της εν Αθήναις Γαλλικής Πρεσβείας, μετέφερε 125 καλλιτέχνες, διανοούμενους, κ.λπ., νεαρούς και αριστερούς κατά το πλείστον, στην Γαλλία. Ετσι απέφυγαν τις συνέπειες της τρομερής εμφύλιας διαμάχης των ετών 1946-1949. Η μεταφορά αυτή από την αριστερά έλαβε μυθικές διαστάσεις και μετεφέρθη από την εναλλακτική σκηνή της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, στο ΚΠΙΣΝ.

Αυτή, όμως, η μεταφορά με το «Ματαρόα» φαντάζει ως πολυτελής κρουαζιέρα, εν σχέσει με την συλλήβδην και βίαιη μεταφορά χωρικών των χωριών του «διχασμένου βουνού» της Μουργκάνας, που τους απήγαγε από τις εστίες τους ο λεγόμενος ΔΣΕ, δηλαδή ο κομματικός στρατός του ΚΚΕ, για να τους μεταφέρει, παρά την θέλησή τους, στις λεγόμενες «Λαϊκές Δημοκρατίες», με το πολωνικό φορτηγό πλοίο «Κοσιούσκο» τον Νοέμβριο του 1949.

Η χωρητικότητα του «Κοσιούσκο» ήταν 1.500 άτομα. Με απαίτηση, όμως, της ηγεσίας του Κ.Κ. προσετέθησαν άλλα 1.500 άτομα, παρά τις σφοδρές αντιρρήσεις του Πολωνού πλοιάρχου. Η αναχώρηση του «Κοσιούσκο» έγινε από το Δυρράχιο της Αλβανίας, κατευθύνθηκε δυτικά, διήλθε νύχτα από το Γιβραλτάρ, διέβη τα στενά της Μάγχης, έστριψε ανατολικά στη Βαλτική Θάλασσα, για να μας αποβιβάσει στο λιμάνι Γκντανσκ (Ντάντσιχ) της Πολωνίας.

Το ταξίδι κράτησε 12 μερόνυχτα, ήμασταν στοιβαγμένοι σαν σαρδέλες στα αμπάρια του πλοίου. Αφόρητες συνθήκες. Επιγραμματικά: πείνα και δίψα, βρώμα και δυσωδία, ζάλη και ναυτία, χωρίς να γνωρίζουμε πού πάμε.

Στο αναφερόμενο δημοσίευμα της «Κ», ο συντελεστής της παράστασης δήλωσε ότι το ταξίδι του «Ματαρόα» «αποτελεί καμπή της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας»! Κλασική περίπτωση κατά την οποία ασήμαντα περιστατικά μεγεθύνονται, με την αμετροέπεια που χαρακτηρίζει την αριστερά...

Τα γράφω αυτά γιατί ακούσιος επιβάτης του «Κοσιούσκο», ηλικίας 5 ετών, υπήρξα κι εγώ, όπως και ο συνομήλικός μου, γνωστός ποιητής, Μιχάλης Γκανάς, που απεβίωσε πρόσφατα. Ηταν ένα ταξίδι μοναδικό, ίσως, στα παγκόσμια χρονικά. Το «Κοσιούσκο» μετέφερε βιαίως, και παρά την θέλησή τους, Ελληνες ομήρους των ανταρτών, και δράστες ήσαν όχι αλλοεθνείς, αλλά ομοεθνείς που τους μετέφεραν σε ξένες χώρες.

Το αναφερόμενο δημοσίευμα της «Κ» χαρακτηρίζει τους 125 επιβάτες, «το καλύτερο κομμάτι του Ελληνισμού». Προφανώς, εμείς οι χωριάτες της Μουργκάνας για την ελίτ της Αριστεράς ήμασταν αμελητέα περίπτωση, γι’ αυτό καταχώνιασαν το ταξίδι μας με το «Κοσιούσκο», που ο Αρθούρος Ρεμπώ θα το χαρακτήριζε ταξίδι στην Κόλαση, στα αζήτητα της Ιστορίας... Κάπως έτσι, οι ανυποψίαστοι χωριάτες της Μουργκάνας βρέθηκαν από τα βουνά της Ηπείρου στους κάμπους της «Λαϊκής Δημοκρατίας» της Ουγγαρίας.

Και, όπως θα έλεγε ο αείμνηστος Μιχάλης Γκανάς, συνεπιβάτης μου στο «Κοσιούσκο», «καράβι

βγήκε στη στεριά».

Αφιξη προσφύγων απο την Ουγγαρία στην Ηγουμενίτσα. (1954)

Επάνω